

บทที่ 3

วรรณกรรมของเค็นสะบุโร โอเอะ

3.1 ประวัติและผลงานของเค็นสะบุโร โอเอะ

3.1.1 ประวัติของ เค็นสะบุโร โอเอะ

เค็นสะบุโร โอเอะ เกิดปี ค.ศ. 1935 ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่งของเกาะชิโกกุ (อังกฤษ) มีการเปรียบเทียบที่ว่า เกาะชิโกกุสำหรับโอเอะนั้น เปรียบได้เหมือนกับประเทศอัลจีเรีย สำหรับ กามูส์¹

โอเอะสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยโตเกียว เมื่อปี ค.ศ. 1959 จากมหาวิทยาลัยโตเกียว² โอเอะเริ่มงาน ในฐานะนักเขียนตั้งแต่เมื่อครั้งที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย คือ ในปี ค.ศ. 1957 โอเอะได้แต่งเรื่อง *Kinyona shigoto* (แปลเป็นภาษาอังกฤษในชื่อ *A Strange Job* ในปี ค.ศ. 1980) ผลงานชิ้นนี้ได้รับรางวัลของมหาวิทยาลัย และมีนักวิจารณ์วรรณกรรมได้นำเรื่องนี้ลงในหนังสือพิมพ์³ ทำให้โอเอะเป็นที่รู้จักในวงวรรณกรรม ในปีเดียวกัน โอเอะได้แต่งเรื่อง *Shisha no ogori* (*Lavish Are the Dead*: 1965) วรรณกรรมเรื่องนี้มีลักษณะที่คล้ายคลึง เรื่องแรกเป็นเรื่องของนักศึกษาที่ใช้เวลาว่างช่วยฆ่าสุนัขที่ใช้ในการทดลอง คือ เรื่องราวของนักศึกษาที่ไปช่วยขนย้ายศพแช่น้ำยาสำหรับทดลองผ่าตัดศพในคณะแพทยศาสตร์ วรรณกรรมทั้งสองเรื่องจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความไร้แก่นสารของชีวิตมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ของญี่ปุ่น สิ่งที่เด่นชัดประการหนึ่งก็คือ การเขียนในยุคแรกของโอเอะนั้นได้รับอิทธิพลในด้านแนวคิดจากชาร์ตร์⁴ อย่างเห็นได้ชัดเจน

¹ "Du Shikoku à Tokyo, comme de l'Algérie à Paris, et de ses deux capitales au Nobel, it y a, chez Oé et Camus, des chemins d'enfants pauvres qui se ressemblent sous les étoiles."

Jean Pérol, *Regards d'encre: Ecrivains japonais 1966-1986*, (Paris: La Différance, 1995.) p.222.

² เค็นสะบุโร โอเอะ ทำวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาตรีเกี่ยวกับ ภาพลักษณ์ในนวนิยายของชาร์ตร์ ส่วนสาเหตุที่เข้าศึกษาปริญญาตรีที่ฝรั่งเศส ตัวโอเอะได้ยกเอาไว้ว่า เนื่องจากความสนใจที่มีต่อปาสกาล และชาร์ตร์

³ เคน ฮิราโน (Ken Hirano) ได้เขียนบทวิจารณ์งานของโอเอะชิ้นนี้ในหนังสือพิมพ์ *Mainichi*

⁴ โอเอะกล่าวโดยตรงว่า เขาได้รับอิทธิพลของชาร์ตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิดในด้านอัตถิภาวนิยม เช่น ในแนวคิด projet (project)

ก่อนจบการศึกษาหนึ่งปี คือ ในปี ค.ศ. 1958 โอเอะได้แต่งเรื่อง *Shiiku* (*The Catch*, 1959) ซึ่งได้รับรางวัล อาคุตางาวา (*Akutagawa*) ผลงานของโอเอะมีความลุ่มลึก แสดงให้เห็นถึงปัญหาใหญ่ของสังคมและมนุษยชาติ นอกจากนั้น นักเขียนผู้นี้ยังมีบทบาทเป็นตัวแทนของชาวญี่ปุ่นที่ยึดถือแนวคิดใหม่หลังสงคราม หรือยึดถือแนวคิดประชาธิปไตย ในปีค.ศ. 1968 โอเอะได้แต่งนวนิยายเรื่อง *Kojinteki na taiken* (*A Personal Matter*, 1968) วรรณกรรมเรื่องนี้ได้กล่าวถึงชีวิตที่ทุกข์ยากของตัวละครเอกซึ่งมีบุตรที่พิการทางสมอง นั่นเป็นการแสดงให้เห็นถึงความหวาดกลัวของความเป็นอยู่ที่มีลักษณะเหมือนกับการตกนรก และพยายามที่จะดิ้นรนไปสู่การเกิดใหม่ เหมือนกับแนวคิดที่ปรากฏในงานของ ดันเต (Dante) ที่ตกนรกซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซึ่งไม่ต่างไปจาก “นรกในใจ” อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีความแตกต่างกันในแง่ที่โอเอะดำเนินเรื่องไปในลักษณะที่สมจริงมากกว่าในงานของดันเต วรรณกรรมเรื่องนี้ยังมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์จากชีวิตจริงของโอเอะเองที่มีบุตรที่พิการทางสมองที่ชื่อฮิการุ (*Hikaru*)⁵ พ่อลูกคู่นี้ดูจะเป็นที่รู้จักไปทั่วโลกหลังจากที่โอเอะได้รับรางวัลโนเบลในปีค.ศ. 1994 สื่อมวลชนได้แพร่ภาพของบุคคลทั้งสองไปทั่วโลก ในปีเดียวกันกับนวนิยายเรื่อง *Kojinteki na taiken* เขาได้เขียนเรื่อง *Hiroshima nōto* (*Hiroshima Notes*, 1981) ซึ่งเป็นความเรียงที่แสดงการคัดค้านต่อสงครามอาวุธนิวเคลียร์ ในปี ค.ศ. 1967 โอเอะได้ประพันธ์เรื่อง *Manen gannen no futtōboru* (*The silent Cry*: 1974) ซึ่งถือเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกของโอเอะ และเป็นวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลโนเบล

โอเอะเป็นนักเขียนคนที่สามของเอเชีย (ยกเว้นนักเขียนอาหรับ) ที่ได้รับรางวัลโนเบล กล่าวคือ รพินทรนาถ ฐากูร ชาวอินเดีย เป็นนักเขียนคนแรกของเอเชียที่ได้รับรางวัลนี้ ส่วนคนที่สอง คือ ยาสุโนริ คาวาบาระ (*Yasunari Kawabata*) ชาวญี่ปุ่นเป็นคนที่สอง

คณะกรรมการตัดสินรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมได้ประกาศยกย่องโอเอะดังนี้

(...) ใช้กลวิธีผสมผสานระหว่างความเป็นจริงกับ
เทพนิยายโดยใช้จินตนาการ และแสดงให้เห็นถึงลักษณะ
ของมนุษย์ในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน โอเอะประสบความสำเร็จ

⁵ โอเอะกล่าวว่า การมีลูกที่พิการทางสมอง มีอิทธิพลต่อเขาเสมือน แรงบันดาลใจโอเอะใช้คำว่า *innitiation*) ครั้งที่ 2 ซึ่งเหตุการณ์ที่เป็นแรงบันดาลใจครั้งแรกคือ เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2

สำเร็จในการนำเสนอปัญหาของปัจเจกบุคคลให้เป็นสากล
(...)⁶

วรรณกรรมยุคหลังของโอเอะได้ขยายแนวคิดและกลวิธีอย่างสูงสุด เช่น นำกลวิธีการนำเสนอแบบรูปแบบนิยม โครงสร้างนิยม และสำนวนแนวโกรเทสก์⁷ ฯลฯ มาใช้ในการประพันธ์นวนิยาย นอกจากนี้ ในผลงานยุคหลังของโอเอะจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าได้รับอิทธิพลจาก เบรก (Break) ยีทส์ (Yeats) ดันเต (Dante) และ สปิโนซา (Spinoza) เป็นต้น กล่าวได้ว่า วรรณกรรมในยุคหลังของโอเอะมีทัศนะที่กว้างขวางขึ้นจนกระทั่งขยายไปสู่ระดับสากล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า แม้โอเอะจะยกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบรรเทาทุกข์ของมนุษย์ในสมัยหนึ่งแห่งหนึ่งซึ่งมีลักษณะเฉพาะเจาะจง แต่ผู้ที่อยู่ในสมัยเดียวกันนี้ ไม่ว่าจะอยู่แห่งไหนในโลกก็สามารถรับสารเดียวกันนี้ได้

3.1.2 ผลงานของเค็นซะบุโร โอเอะ

งานเขียนของเค็นซะบุโร โอเอะ อาจแบ่งได้เป็น 3 ช่วงใหญ่ๆ⁸ ตามพัฒนาการ กล่าวคือ

ช่วงแรก ตั้งแต่ *Kinyō na shigoto (A Strange Job)* ถึง *Kojintekina taiken (A Personal Matter)* ซึ่งได้รับการรวบรวมอยู่ใน *Ōe Kenzaburo zen Sakuhin I (Complete Works of Ōe Kenzaburo I)*

ช่วงกลาง ตั้งแต่ *Mannen gannen no futtoburo, (Silent Cry 1967)* ถึง *Dojidai Gamu, 1979 (Contemporary Game)* ซึ่งได้รับการรวบรวมไว้ใน *Ōe Kenzaburo Sakuhin II (Complete Works of Ōe Kenzaburo II)*

ช่วงปลาย ตั้งแต่ *Amenokio kikuonnatashi, (Women Who Listen to the Rain Tree, 1982)* จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

⁶ หนังสือพิมพ์ *Mainichi* (14 ต.ค. 1994).

⁷ ลักษณะ โครงสร้างนิยม, โครงสร้างนิยม และ สำนวนแนวโกรเทสก์ ในวรรณกรรมโอเอะ ดู Niikuni Wison, *The Marginal World of Oe Kenzaburo* (New York: M.E. Sharpe, 1988) ม. บทที่ 6-8.

⁸ การแบ่งช่วงงานของโอเอะนั้น มีหลายทัศนะที่แตกต่างกัน ในที่นี้ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงงานโดยใช้เกณฑ์คือลักษณะแนวคิดที่ปรากฏในงานของโอเอะ รวมไปถึงความซับซ้อนของงาน

โอเอะได้กล่าวไว้ว่า ผลงานช่วงหลังของเขาเป็นการขยายแนวคิดของตนเองจากช่วงแรกซึ่งดูจะเป็นงานที่ค่อนข้างจะตรงไปตรงมา ในช่วงหลังได้พัฒนากลายมาเป็นการล้อเลียน (parody) เนื้อหาของผลงานในช่วงแรกของตนเอง หรือกล่าวในอีกนัยหนึ่ง ผลงานในช่วงแรกของเขา มีการดำเนินเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดอย่างตรงไปตรงมาเกินไป ซึ่งในช่วงหลังได้มีการใช้กลวิธีที่ซับซ้อนขึ้น แม้จะมีการใช้เทพนิยายประกอบก็เป็นการใช้ที่ซับซ้อนขึ้นและมีความหลากหลายขึ้น ดังที่เราจะเห็นได้ว่า ผลงานในช่วงกลางของเขามีการใช้กลวิธีการนำเสนอแบบ รูปแบบนิยม โครงสร้างนิยม และ สัจนิยมแนวโกรเทสก์ ฯลฯ เข้ามาทำให้งานของเขามีความซับซ้อนยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยได้ยกเรื่องที่อยู่ในช่วงแรกซึ่งได้รวมเล่มไว้ในหนังสือ *Ōe Kenzaburo Sakuhin I* เป็นหลัก เพื่อศึกษาถึงปรัชญาอัตถิภาวนิยม เพราะผลงานของเขาในช่วงหลังนั้นจะมีลักษณะของอัตถิภาวนิยมอยู่ไม่มากเท่าผลงานในช่วงแรก

เราสามารถแยกผลงานในช่วงแรกที่จะนำมาวิเคราะห์ในที่นี้ออกได้เป็น 3 กลุ่มได้ดังนี้

1. *Kinyona shigoto* ถึง *Memushiri kouchi (Nip the Buds, Shoot the Kids)* ช่วงนี้ประกอบด้วยรวมเรื่องสั้น *Shisha no ogori* (1958)
2. *Mirumaeni tobe*, 1958 (*Leap Before You Look*) ถึง *Seiteki ningen*
3. *Sorano kaibutsu Agyee*, 1964 (*Ayhwee the Sky Monster*) ถึง *Kojnteki na taien*

ในช่วงนี้ยังมีผลงานที่มีความสำคัญ คือ *Hiroshima nōto (Hiroshima Notes, 1981)* และรวมบทความ *Genshukuna tsunawatari (The Solemn Tightrope Walking)*⁹

⁹ Kenzaburo Oe, *Genshuku na tsunawatari* (Tokyo : Bungei shunju, 1965.)

3.2 ลักษณะอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมของเคนซะบุโร โอเอะ

3.2.1 ลักษณะอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมช่วงที่ 1

ลักษณะอัตถิภาวนิยมในเรื่อง *Kinyona shigoto (A Strange Job)*, *Shisha no ogori (Lavish Are the Dead)* และ *Ningen no Hitsuji, 1958 (Sheep)*

วรรณกรรมทั้งสามเรื่องนี้อยู่ในรวมเรื่องสั้น *Shisha no ogori, 1958* โอเอะ ได้ให้คำอธิบายไว้ในปัจฉิมลิขิตของหนังสือเล่มนั้นว่า แก่นของการเขียนเรื่องสั้นของเขาก็คือการแสดงให้เห็นถึงสภาวะการถูกกักกันและสภาพของการมีชีวิตที่อยู่ภายในกำแพงอันเป็นสัญลักษณ์ของการกักกัน คำอธิบายของโอเอะนี้ได้รับการยอมรับในหมู่นักวิจารณ์อย่างแพร่หลาย

เราสามารถชี้ให้เห็นถึงสภาวะของการถูกกักกัน และการกักบริเวณให้อยู่ภายในกำแพงนั้นได้ดังต่อไปนี้

จากเรื่อง *A Strange Job* :¹⁰

They were a motley bunch of dogs, There was almost every kind of mixed breed you could think of . Yet, somehow, they all had a strong resemblance to each other. Tied to the posts were big dogs, little pet dogs and, the the most part, medium-sized brown dogs. But they all looked alike. (...) Or was it that they were tied to those posts without showing a spark of spirit ? That must be it. It's possible we might even get to be like that, too ! We Japanese students - we who had no solid fighting spirit and were bound together by lethargy; we who all resembled each other in our lack of individuality and noncommittal attitudes.

(*A Strange Job*, p.69.)

¹⁰ "A Strange Job." trans. by Ruth W. Adler, *Journal of the Concerned Asian Scholars*, (Vol.12 No.3, 1980)

จากเรื่อง *Lavish Are the Dead*:¹¹

Arms intertwined, head nuzzling head, the dead rise to the surface of the teabrown fluid, then sink slowly back. They are swaddled in softened, pale-brown skin, their independence is though, impervious ; each seems turned in upon himself yet clings tenaciously to the others.

(*Lavish Are the Dead*, p.193.)

สิ่งที่ไอเอะพยายามแสดงให้เห็นก็คือ ความมีชีวิตอยู่ของมนุษย์นั้น มีลักษณะที่เหมือนกับการถูกกักกัน และความคิดดังกล่าวก็ดูจะตรงกับแนวคิดของอัตถิภาวนิยมโดยตรง อันที่จริง แนวคิดหลักของสภาพการถูกกักกันและสภาพของการจำกัดบริเวณให้อยู่ภายในกำแพงนั้น เป็นอิทธิพลจากนวนิยายเรื่อง *Le mur (The Wall)*, *Huis clos (No Exit)* และ *Les chemins de la liberté (The Way to Freedom)* ของชาร์ตว์

ไอเอะได้สารภาพว่าเขาเคยคิดที่จะแต่งนวนิยายขนาดยาวเรื่อง *Reprive* ไว้ใน *Wall* ซึ่งเป็นการเลียนแบบชาร์ตว์โดยตรง ทั้งในแง่ของชื่อเรื่องและแนวคิด แต่ไม่สำเร็จ นอกจากนั้น เขายังได้กล่าวว่าหลังเลิกเรียนที่มหาวิทยาลัยในตอนกลางวันแล้ว ก็กลับบ้าน กิจกรรมเพียงอย่างเดียวที่เขาก็คือ การอ่านหนังสือของชาร์ตว์เท่านั้น เราคาดคะเนได้ว่า ในช่วงนั้นไอเอะได้อ่านงานของชาร์ตว์มาแล้วทุกเล่ม นอกจากนั้น เขายังได้แสดงทัศนะที่น่าสนใจไว้อีกว่า

“โลกภายในของผมซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยนั้น ปาสกาลและชาร์ตว์ เป็นตัวแทน ส่วนโลกภายนอกนั้นมีค่ายกักกันของนาซีเยอรมันเป็นตัวแทน” ผลงานของชาร์ตว์และภาพของค่ายกักกันของนาซีจึงเป็นแรงบันดาลใจให้เขาสร้างวรรณกรรมในช่วงแรกขึ้นมา ไอเอะได้ให้ทัศนะว่า สภาพของมนุษย์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะในยุคที่ญี่ปุ่นถูกยึดครอง มีลักษณะที่เปรียบได้กับค่ายกักกันของนาซีเป็นอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์ตกอยู่ในภาวะที่ไม่มีทางออก ซึ่งนั่นก็คือภาพที่ความมนุษย์อยู่อย่างไร้จุดหมายในชีวิต ภายในกำแพงที่ล้อมเอาไว้ รากเหง้าของมนุษย์ได้ตายไปแล้ว

¹¹ John Nathan, trans, "Lavish Are the Dead "(Shisha no ogori), in *Japan Quarterly*, 12 Dec. 1965, pp. 193-211.

มนุษย์จึงมีแต่ความสูญเสียและโศกเศร้าซึ่งเหมือนกับกำแพงหิมาที่สร้างความอึดอัดให้กับมนุษย์ ทำให้หายใจไม่ออก และวิงเวียน อยากจะอาเจียน นั่นเป็นการแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไร้กำลังจะต่อสู้หรือขัดขืนประการใด เมื่อเผชิญกับความไร้สาระของโลกที่ล้อมกรอบตัวเราอยู่ ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับกำแพงที่ล้อมกรอบเราอยู่นั่นเอง

ไอเอะกล่าวว่าการเผชิญหน้ากับ "ความมืดที่ไม่มีที่สิ้นสุด" จึงทำให้เรารู้สึกกลัว ดังที่ปาสกาลได้กล่าวเอาไว้ใน *Pensées* ความรู้สึกกลัวนั้นคือ ลักษณะของความโดดเดี่ยวอันสมบูรณ์ของมนุษยชาติ ซึ่งก็คือ ความโดดเดี่ยวของอัตถิภาวะอันเป็นจุดเริ่มต้นของผลงานของไอเอะนั้นเอง

ไอเอะได้พยายามวาดภาพของมนุษย์ซึ่งอยู่ในวงล้อมของกำแพงโดยที่หาทางออกไม่ได้ทำให้เกิดความสิ้นหวัง ในสภาพเช่นนั้น ทุกสิ่งทุกอย่าง รวมไปถึงตัวมนุษย์นั้นก็จะตกอยู่ในสภาวะที่ไร้ความหมาย ซึ่งนั่นก็เป็นลักษณะสำคัญของวรรณกรรมแนวอัตถิภาวนิยมนั่นเอง

ลักษณะอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมเรื่อง *Kinyona shiqoto (A Strange Job)*

วรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นเรื่องราวของนักศึกษาที่ใช้เวลาว่างจากชั่วโมงเรียนไปช่วยฆ่าสุนัขที่ใช้ทดลอง มีนักศึกษาหญิงทำงานแบบเดียวกับเขา ภาพของสุนัขที่ถูกล่ามไว้กับเสาโดยที่มีได้แสดงอาการที่เป็นศัตรูต่อตัวละครใดในเรื่องแต่ประการใดนั้นเป็นสัญลักษณ์ของนักศึกษาชาวญี่ปุ่นทั่วไปในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีลักษณะเป็นแบบแผนอย่างไม่มีจุดหมาย ส่วนนักศึกษาในเรื่องนี้ทำงานพิเศษอยู่ นั่นเป็นการนำเสนอที่มีลักษณะที่คลุมเครือ (ambiguous) ขาดความชัดเจน ซึ่งตรงกับลักษณะของคนร่วมสมัยในญี่ปุ่นในยุคนั้น ที่มีความคลุมเครือ ในแง่ที่ว่าแสดงอาการเบื่อหน่าย เฉื่อยชา ไม่โกรธ ไม่เสียใจ แต่แสดงออกถึงความเฉยชาต่อสถานการณ์

I was either too young or too old to be enthusiastic about anything, including politics. I was twenty. I was at a peculiar age. And besides that, I was just plain tired. I soon list interest even in the dogs.

(A Strange Job, p.69.)

นักศึกษาเป็นตัวแทนของคนรุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในประเทศญี่ปุ่น พวกเขาดำรงชีวิตอยู่ในสภาพที่ไม่แตกต่างไปจากสภาพของ “สุนัขที่ถูกถลกหนัง” ในวรรณกรรมเรื่องนี้ โอเอะได้แสดงให้เห็นถึงสภาพของมนุษย์โดยทั่วไปที่ถูกกักกันและถูกกักบริเวณอยู่ในกำแพงอัน “มองไม่เห็น” ทุกสิ่งทุกอย่างดูจะไร้ประโยชน์ทั้งสิ้น แม้แต่ตัวมนุษย์ซึ่งนั่นก็คือลักษณะเด่นของสภาพปัจจุบัน อันมีลักษณะที่ตรงกับแนวคิดอัตถิภาวนิยมว่าชีวิตนี้เป็นเรื่องไร้สาระ

วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของนักศึกษาที่มีชีวิตอยู่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แก่นเรื่องก็คือ ความล้มเหลวและความเหนื่อยเปล่า เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า สภาพของนักศึกษาเหล่านั้นไม่แตกต่างไปจากสภาพของสุนัขที่ถูกล่ามไว้กับเสาเพื่อรอคอยเวลาที่จะถูกฆ่าเท่านั้น ส่วนใครจะเป็นผู้ที่ลงมือฆ่านั้นก็เป็นไปได้หลายแนวทาง และก็เป็นไปได้ว่าอาจถูกฆ่าโดยอำนาจที่ไม่ปรากฏตัวออกมา หรือในบางกรณีผู้ฆ่าก็ไม่มีตัวตนซึ่งดูจะไม่แตกต่างไปจากตัวละครเอก Josef K. ในเรื่อง *Das Prozess (The Trial)* ของคาฟคา

เราอาจกล่าวได้ว่าสถานการณ์เช่นนี้เป็นสถานการณ์หนึ่ง que แสดงออกถึงอัตถิภาวะของมนุษย์ ในสถานการณ์ที่ไม่มีทางออกหรือสภาพที่ไม่มีทางหนี เราอาจถูกผูกอยู่กับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่เราไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และสิ่งเดียวที่เราสามารถจะกระทำได้อีกก็คือ การเผชิญหน้ากับสถานการณ์ กล่าวคือ เป็นการเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เพราะในความเป็นจริง เราอาจถูกล้อมกรอบเอาไว้เช่นเดียวกับการที่ถูกกักกันและล้อมกรอบไว้ในกำแพง และหากเป็นเช่นนั้น เราก็จะรู้สึกถึงความกระวนกระวายใจ ความกลัว ผสานกับความรู้สึกว่าถูกลบหลู

โนกูชิ (Noguchi) นักวิจารณ์วรรณกรรมได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประเด็นนี้ไว้ว่า ในฐานะที่เป็นนักเขียน โอเอะได้เริ่มมองสถานการณ์ต่างๆ ในลักษณะของภาพลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของความรู้สึกของการถูกลบหลู และดำเนินเรื่องในลักษณะที่เป็นการต่อสู้กับผู้อื่น ในลักษณะที่แสดงออกถึงความสิ้นหวัง ผลลัพธ์ที่ได้ก็คือ นักศึกษาที่เป็นตัวละครในวรรณกรรมเรื่องนี้จะรู้สึกเบื่อหน่ายและหมดความกระตือรือร้นและตั้งใจในการทำงาน สิ่งเดียวที่ได้รับจากการทำงานครั้งนั้นก็คือ แผลที่ถูกสุนัขกัดเท่านั้น นั่นเป็นการแสดงให้เห็นว่าการทำงานในครั้งนั้นเหนื่อยเปล่า

ตัวละครเอกในวรรณกรรมเรื่องนี้ดำรงชีวิตอยู่อย่างเบื่อหน่าย และมีแต่การรอคอยว่าจะพบทางออก ในความเป็นจริง เขาถูกล้อมกรอบอยู่ภายในวงล้อมของกำแพงซึ่งมองไม่เห็นด้วยตาเปล่าแต่อย่างไร แต่กำแพงนั้นเป็นความเปรียบที่เป็นสัญลักษณ์ของ

ความกดดัน ความไร้เมตตา อันดูจะคล้ายคลึงกับที่ชาร์ตริ์ได้แสดงเอาไว้ใน *Le mur (The Wall)* และ *Huis clos (No Exit)* ซึ่งสภาพดังกล่าวก็คือ เสมือนถูกกักอยู่ภายในวงล้อมของ กำแพง

นักวิจารณ์วรรณกรรมอีกคนหนึ่ง คือ คูโรโกะ (Kuroko) ได้ชี้ให้เห็นว่า สำนึกที่ว่าถูกกักกันไว้ในกำแพงของโอะเอะในวัยหนุ่มนั้นสืบเนื่องมาจากความซาบซึ่งต่อ วรรณกรรมเรื่อง *Le mur (The Wall)*, *Huis clos (No Exit)* ของชาร์ตริ์นั่นเองคูโรโกะ ได้ กล่าวไว้ว่า เราถูกล้อมกรอบและกักกันอยู่ในกำแพงที่เรามองไม่เห็น ในกำแพงนั้นมีแต่การ กระทำของมนุษย์ที่จบลงที่ความเหนื่อยเปล่าอันเป็นการแสดงออกถึงความสิ้นหวังแทบทั้ง ลิ่น

สภาพเช่นนี้แกมูส์ได้ใช้คำว่า “ความไร้สาระ” (absurd) และลักษณะดังกล่าวก็ดูจะเป็นลักษณะของอัตถิภาวนิยมนั่นเอง ซึ่งก็ดูจะตรงกับลักษณะของมนุษย์ที่ ชาร์ตริ์ได้นิยามเอาไว้ว่า “*Man is useless passion*” นั่นเอง

ฮิราโน (Hirano) ได้เคยวิจารณ์โอะเอะในเรื่องนี้เอาไว้ว่า วรรณกรรมของโอะเอะมีลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็นวรรณกรรมที่แสดงออกถึงความเหนื่อยเปล่าของมนุษย์ และ โอะเอะได้สร้างสุนิยม (Nihilism) ที่มาจาก บรรยากาศหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ลักษณะอัตถิภาวะในเรื่อง *Lavish are the Dead*

The corpses floating in the tank possessed the solidity and the independence of consummate “objects.”

(*Lavish Are the Dead*, p. 197)

ในวรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นเรื่องราวของการที่ตัวละครเอกใช้เวลาว่างจากการเรียนไปชนย้ายศพแช่น้ำยาสำหรับทดลองผ่าตัดศพที่ต้องไว้ที่คณะแพทยศาสตร์ ศพ บางศพเป็นศพของทหารหนีสงครามที่ถูกยิงตาย ผลกระสุนคล้ายกลีบดอกที่เหี่ยวเฉา ดำ และหนากว่าผิวรอบๆ ผลกระสุนนั้น

ลักษณะของศพที่อยู่ในถังตองนั้นมีสภาพที่เป็นสิ่งของโดยสมบูรณ์แบบ ซึ่ง ตรงกับลักษณะที่ชาร์ตริ์ได้เรียกเอาไว้ว่า “being in itself” หรือภวันต์ซึ่งแตกต่างไปจาก

ภาวะความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่และมีอัตถิภาวะ ในตัวเองหรือเรียกว่าภวันต์ของตัวเอง "being for itself"

การาทานิ (Karatani) นักวิจารณ์ร่วมสมัยของญี่ปุ่นได้ขยายความ ทำให้ นิยามของอัตถิภาวะมีความชัดเจนขึ้น เราอาจกล่าวได้ว่า มนุษย์ที่ไม่ใช่ปัจเจกบุคคลมักจะ พยายามกำหนดให้อัตถิภาวะของผู้อื่นเป็นไปตามมุมมองของตนเอง ทั้งที่ความจริงมุมมอง ดังกล่าวไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงแต่อย่างใด ดังนั้น being for itself อันเป็นอัตถิภาวะของปัจเจก บุคคลจึงกลายเป็นสภาวะวิกฤตที่กลายเป็น being in itself หรือภวันต์ของวัตถุไป

เป็นที่น่าสังเกตประการหนึ่งว่า ศพในเรื่อง *Lavish are the Dead* ดู เหมือนว่าจะมีเสรีภาพมากกว่าตัวละครเอกซึ่งยังมีชีวิตอยู่ นั่นดูจะเป็นเพราะตัวละครเอก อยู่ในสภาวะที่ถูกกักตั้น ดังที่ชาร์ตริ์เรียกสถานการณ์ดังกล่าวว่า situation และในสถานการณ์ดังกล่าวก็เป็นสถานการณ์ที่เป็นทางตัน ไม่มีทางออก

ดังที่ตัวละครเอกกล่าวว่า

Of course we're object. And pretty ingenuously put together at that. A man who's cremated as soon as he dies never knows the sense of volume and weight, or the feelings of solidarity you get you're an object.

(*Lavish are the Dead*, p. 197.)

And the living who were equipped with consciousness, wrapped themselves in the thick, mucous membranes and rejected me. I had stepped into the world of the dead. ...

(Ibid, p. 201.)

ยิ่งไปกว่านั้น ดูเหมือนว่าจะมี "กำแพงที่มองไม่เห็น" ที่กั้นระหว่างตัวละครเอกและตัวละครคนอื่นภายในวรรณกรรมเรื่องนี้ อันทำให้เกิดความแปลกแยกที่เห็นได้อย่างชัดเจนอีกด้วย ดังที่จะเห็นได้จากข้อความที่ได้ยกมาข้างทำยนี้

...and why did it always seem like wasted effort?

Pierce the mucous membrane which enfolded the professor

and seizing this well-larded body would be difficult, I was sure.

(*Lavish are the Dead*, p. 204.)

นั่นก็ดูจะหมายความว่า ในช่วงเวลานั้น ไอเอะได้ตระหนักถึงความแปลกแยกที่เกิดขึ้นระหว่างตนเองและสังคมภายนอก ความรู้สึกโดดเดี่ยวและแปลกแยกนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นสำนึกของอัญญาวะที่อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงซึ่งตนเองอาศัยอยู่ โลกที่ประกอบด้วยตนเองและบุคคลอื่นๆ ในสังคม นั้นเป็นการชี้ให้เห็นว่ามนุษย์จำเป็นต้องเผชิญหน้าและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้นั่นเอง ถึงแม้ว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับผู้อื่นนั้นมีลักษณะที่เป็นกลางหรือบวก กล่าวคือ มีลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็น Kommunikation ดังที่ยัสเพิร์สได้กล่าวเอาไว้ หรือ communication ในทัศนะของ Marcel นั่นเอง และรวมไปถึงความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นไปในด้านลบ คือ ความขัดแย้ง (conflict) ตามทัศนะของชาร์ตริ

ไอเอะได้แสดงสำนึกแห่งความแปลกแยกเอาไว้โดยใช้ความเปรียบที่ว่า "กำแพงที่มองไม่เห็น" (mucous membranes) "กำแพง" ดังกล่าวได้กั้นความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่นหรือโลกภายนอกนั่นเอง

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า " mucous membranes " นั้น เป็นภาพของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม ตามทัศนะของไอเอะแล้ว โลกภายนอกดูเหมือนว่าจะเต็มไปด้วย "การมุงร้าย" เราอาจกล่าวได้ว่า ในช่วงนั้น ไอเอะมองโลกในแง่ร้ายมาก ในทัศนะของเขาโลกภายนอกเป็นเพียงสิ่งที่กดดันตัวเขาเท่านั้น ด้วยประสบการณ์ตรงของไอเอะเองนั้นดูจะเป็นประโยชน์ในการแสดงภาพของความขัดแย้งระหว่างผู้กดดันและผู้ที่ถูกกดดันอย่างชัดเจน ภาพของสภาวะดังกล่าวนี้ดูจะไม่แตกต่างไปจากสภาวะที่ถูกกักกันซึ่งเรียกได้ว่าเป็น Grand-circumstances อันเป็นถ้อยคำที่ชาร์ตริใช้ในการนิยามสถานการณ์ที่กดดันเช่นนั้น

ปัจเจกบุคคลแต่ละคนต้องเผชิญหน้ากับอัตถิภาวะของตนเอง อัตถิภาวะจึงเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถกำหนดได้โดยผู้อื่นในสังคม เราอาจกล่าวได้ว่า นั้นเป็นเหตุผลที่ทำให้อัตถิภาวะมีลักษณะที่โดดเดี่ยวและไม่มีทางออก สถานการณ์ที่กล่าวมานั้นเป็นสถานการณ์ที่เราพบได้โดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกปัจจุบัน นับตั้งแต่ยุคของเคียร์เคอการ์ดเป็นต้นมา บรรดานักอัตถิภาวนิยมหลายคนได้พยายามชี้ให้เห็นว่า ในสถาน

การณ์เช่นนั้น บุคคลที่ไร้เดียงสา มักจะตกอยู่ในภาวะที่เป็นเหยื่อ หรือที่เป็นวัตถุสิ่งของ ดังที่ตัวละครเอกในวรรณกรรมเรื่องนี้ได้กล่าวว่า

“(...) all that work we did carrying the bodies to the new tank and putting those tagson was just a waste of time?”

(*Lavish Are the Dead*, p. 210.)

เราอาจกล่าวได้ว่าตัวละครเอกในวรรณกรรมเรื่องนี้ก็คือตัวแทนของมนุษย์ที่ดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบันโดยขาดสิ่งยึดเหนี่ยวที่มีความมั่นคง และขาดความชัดเจนในการดำเนินชีวิตเพราะอดีตภาวะของปัจเจกบุคคลไม่มีลักษณะที่ตายตัว คือจะแตกต่างกันไปตามแต่ปัจเจกบุคคลนั้นๆ

นอกจากนั้น เราจะเห็นได้ว่า ตัวละครเอกดูจะเหนื่อยเปล่า หลังจากที่ทำงานพิเศษเสร็จสิ้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวดูจะไม่แตกต่างไปจากงานของ ซิซิฟุส (Sisiphus) ซึ่งหากเปรียบเทียบกับกิจกรรมต่างๆในโลกแห่งความเป็นจริงแล้ว เราจะเห็นได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ดูจะเหนื่อยเปล่า ซึ่งลักษณะดังกล่าวก็ดูจะเป็นลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของความแปลกแยกหรืออัญภาวะในสมัยปัจจุบัน

ในตอนท้ายของเรื่อง ตัวละครเอกมีความรู้สึกสะอิดสะเอียนสภาวะที่ประสบซึ่งดูจะตรงกับความรู้สึกที่ตัวละครเอกโรกัวแต็ง (Roquentin) ในเรื่อง *La Nausée* (Nausea) ของซาร์ตร์ ความรู้สึกสะอิดสะเอียนดังกล่าวดูจะเป็นความรู้สึกของมนุษย์ที่ต้องเผชิญหน้ากับความเป็นจริงของโลกหรืออดีตภาวะเท่านั้น ภาวะดังกล่าวจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมนุษย์ยุติการหลอกตัวเองหรือที่เรียกว่าเป็น "ความสำคัญผิดที่เลว" (bad faith)

ลักษณะอัญภาวะนิยมในเรื่อง *Sheep*

เรื่อง *Sheep* เป็นเรื่องราวของเด็กนักเรียนมัธยมกับทหารอเมริกันที่เกิดขึ้นบนรถเมล์ เรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นเพราะทหารอเมริกันสั่งให้เด็กนักเรียนกลุ่มดังกล่าวซึ่งมีตัวละครเอกอยู่ยืนเข้าแถวและถอดกางเกง ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการสร้างความอับอายให้แก่ตัวละครที่เป็นเหยื่อเหล่านั้น หลังจากที่ทหารอเมริกันกลุ่มนั้นได้จากไปแล้ว ความอับอายที่เกิดขึ้นก็ได้กลายเป็นความแปลกแยกที่เกิดขึ้นระหว่างตัวละครที่เป็นเหยื่อเหล่านั้นและตัวละครอื่นๆ ที่เป็นผู้โดยสารบนรถอย่างเห็นได้ชัดเจน ขณะนั้นก็มีผู้โดยสารบนรถได้

แนะนำให้ “เหยื่อ” เหล่านั้นไปแจ้งความ แต่ตัวละครเอกพร้อมด้วย “เหยื่อ” คนอื่นๆ ไม่กระทำตามที่ผู้แนะนำเพราะอับอายครุซึ่งอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย

เรื่องสั้นเรื่อง *Sheep* แสดงให้เห็นถึงภาพของตัวละครเอกที่ถูกเหยียดหยามทั้งที่ไร้เรี่ยวแรงและไร้หนทางจะต่อสู้ โดยใช้แกะเป็นสัญลักษณ์ แกะเป็นตัวแทนของการถูกกดขี่ การเป็นฝ่ายที่ถูกกระทำ ความไร้เดียงสาของแกะและตัวละครเอกเป็นภาพของการไร้เรี่ยวแรงที่จะต่อสู้ และความไร้เดียงสาดังกล่าวก็ดูจะเป็นลักษณะเช่นเดียวกับแกะที่ถูกสังเวทโดยไร้ทางสู้ตั้งที่ปรากฏอยู่ในพระคัมภีร์ไบเบิลของคริสตศาสนาอยู่แล้ว นั่นก็ดูจะเป็นการแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีแต่ความสิ้นหวัง เพราะแม้จะไร้เดียงสาและไร้หนทางต่อสู้ แต่ก็ยังถูกทารุณกรรมอย่างไรเหตุผลเช่นเดียวกับแกะดังที่เป็นภาพเชิงเปรียบเทียบให้เราได้เห็นอย่างชัดเจนแล้ว

โอเออะดูจะประสบความสำเร็จในการแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของการถูกเหยียดหยามที่มนุษย์ที่แข็งแกร่งกว่ากระทำต่อมนุษย์ที่อ่อนแอกว่า ความเปรียบที่ใช้สัตว์ที่อ่อนแอเช่นแกะเป็นตัวแทนนั้นจึงถือว่าเป็นความละเมียดละไมของโอเออะที่เลือกใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความเช่นนั้น สภาพการถูกกักกัน ในเรื่อง *Sheep* ตัวละครเอกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกกักกัน กดขี่ และดูถูกเหยียดหยามโดยไม่มีทางออกอย่างเห็นได้ชัด

ลักษณะเช่นนี้ เราอาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า เป็นการแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกอยู่ในอัญภวะหรือสถานการณ์ที่แปลกแยก ตัวละครเอกนั้นดูจะถูกทำลายศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ลงให้กลายเป็นเพียงวัตถุสิ่งของด้วยการที่ถูกปัจเจกบุคคลอื่นเหยียดหยามและทำลายความเป็นมนุษย์ของเขาลง สภาพที่เขาตกเป็นเหยื่อและกลายเป็นสภาพเป็นสิ่งของ และความเป็นมนุษย์ (ที่มีอัตถิภาวะ) นี้ หากใช้คำของไฮเดกเกอร์ เรียกว่า "Vorhandensein"

ในกรณีของชาร์ตริ์นนั้น มองสภาพดังกล่าวว่าเป็นการตกต่ำ กล่าวคือ แม้แต่การถูกมองจากบุคคลรอบข้างก็ทำให้ผู้ที่ถูกมองกลายเป็นสมบัติหรือเป็นทาสของผู้ มองไปโดยปริยาย นั่นก็หมายความว่า แม้แต่การมองก็ทำให้ผู้ที่ตกเป็นเป้าสายตาสูญเสียอัตถิภาวะของตนเอง (being-for-itself) ซึ่งเป็นการลดสถานะความเป็นอัตถิภาวะของปัจเจกบุคคลให้เป็นภวันต์ของสิ่งของ (being-in-itself) ลงไปนั่นเอง ซึ่งตรงกับทัศนะของชาร์ตริ์แล้ว¹² การอยู่ร่วมกับผู้อื่นนั้นทำให้เกิดความขัดแย้ง¹³ อันเป็นเรื่องที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

¹² ดู Jean Paul Sartre, *Being and Nothingness*, p.340-400.

อย่างเด็ดขาด ดังนั้น การอยู่ร่วมกับผู้อื่นจึงเป็นการทำให้การเข้าถึงอัตถิภาวนั้นเป็นไปได้ยากขึ้น และในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดความแปลกแยกหรืออัญภาวนั้นในจิตใจแต่ละคน ชาร์ตริ์ได้แสดงทัศนะว่า การตกเป็นเป้าสายตาของผู้อื่นนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงความตกต่ำของอัตถิภาวนะดังที่ปรากฏในบทละครเรื่อง *Huis Clos (No Exit)* และสอดคล้องกับประเด็นที่ว่า “นรกคือคนอื่น” (L'enfer, c'est les autres.) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ว่าเป็นการมองผู้อื่นว่าเป็นต้นเหตุของความอับยศและเป็นการทรมานซึ่งกันและกัน สภาพที่เรียกว่า “นรกคือคนอื่น” ที่ปรากฏในบทละครเรื่อง *Huis Clos* นี้ก็ดูจะเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับทัศนะของไอเอะในเรื่อง *Sheep* อย่างเห็นได้ชัดเจน

วรรณกรรมเรื่องนี้ของไอเอะเป็นการชี้ให้เห็นว่า “ผู้อื่น” ซึ่งในที่นี้คือทหารอเมริกันและตัวละครอื่นที่เป็นฝ่ายที่สังเกตุการณ์ซึ่งเป็นชาวญี่ปุ่นเช่นเดียวกับตัวละครเอก ซึ่งเป็นเหยื่อของสถานการณ์ คือ เป็นฝ่ายถูกกระทำและถูกมอง อันเป็นการลดคุณค่าของปัจเจกบุคคลที่สูญเสียความเป็นมนุษย์และเปลี่ยนสภาวะของตนกลายเป็นเพียงวัตถุสิ่งของให้ทหารอเมริกันและชาวญี่ปุ่นที่เห็นเหตุการณ์มอง และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของทหารอเมริกันกลุ่มนั้น สิ่งเดียวที่ตัวละครเอกทำได้ก็คือ การยอมรับการดูหมิ่นเหยียดหยาม ยอมรับความอับอายที่เกิดขึ้นโดยแสดงออกไม่ได้ เป็นการชี้ให้เห็นว่า ตัวละครเอกตกอยู่ในสถานการณ์ที่โหดร้ายโดยที่ไม่สามารถหาทางออกได้ ซึ่งเป็นตัวอย่างของสถานการณ์หนึ่งที่เรามักพบในสังคมปัจจุบันดังที่ยัสเพิร์สเรียกว่าเป็น “สถานการณ์ที่จำกัด” หรือคำที่ยัสเพิร์สใช้คือ “Grenzsituation” (limit-situation)

อย่างไรก็ตาม เราจำเป็นต้องยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันวันที่ถูก “ผู้อื่น” ทำลายความเป็นอัตถิภาวนะของเราดังเช่นที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสภาวะของอัตถิภาวนะในสังคมปัจจุบัน เราอาจกล่าวได้ว่า ในวรรณกรรมเรื่องนี้ ตัวละครที่เป็น “ผู้อื่น” ซึ่งเป็นฝ่ายกระทำ เป็นตัวแทนของสังคมจริงซึ่งก็เปรียบเสมือนเป็น “นรก” อันเป็นสภาพที่แท้จริง (facticity) ดังที่ชาร์ตริ์ได้กล่าวไว้นั่นเอง แต่นักวิจารณ์คนหนึ่งได้ให้ทัศนะเอาไว้ว่า แม้อิเอะรับแนวคิดในหลายส่วนมาจากชาร์ตริ์ แต่ทว่าก็มีส่วนที่แตกต่างไปจากชาร์ตริ์ และความแตกต่างนั้นก็คือ สำนึกต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างปัจเจกบุคคลกับ “สังคม” หรือ “ผู้อื่น”

¹³ การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นของชาร์ตริ์นั้นดูจะแตกต่างไปจาก *Mitsein* ของไฮเดกเกอร์ ซึ่งตามทัศนะของไฮเดกเกอร์แล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลจะเป็นไปในด้านบวกมากกว่าชาร์ตริ์

ชาร์ตริ์ได้กล่าวไว้ว่า ความอายเป็นส่วนหนึ่งของบาปกำเนิด ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อปัจเจกบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังที่ปรากฏเรื่องราวของกำเนิดมนุษย์โดยมีอาดัมกับอีฟเป็นมนุษย์คู่แรก ชาร์ตริ์ชี้ให้เห็นว่า เหตุปัจจัยที่ทำให้มนุษย์ต้องถือกำเนิดขึ้นมาบนโลกก็คือบาป ซึ่งในทัศนะของชาร์ตริ์ บาปก็คือความอับอายที่ต้องตกเป็นเป้าสายตาของผู้อื่น ในเรื่อง *Sheep* ของโอเอะนั้น เป็นการนำเสนอถึงความอับยศอดสูหรือความอับอายที่เกิดขึ้นบนรถเมล์ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

I felt my body flashing with consternation and
embarrassment.

(*Sheep*, p.168)

Consternation gave way to a burning shame that washed
over me.

(*Ibid*, p.169)

Shame shook me like the delirium of a fever.

(*Ibid*, p. 174)

ความละอายของตัวละครเอกนั้นเป็นความอับอายที่มาจากการปรากฏตัวอยู่ในสายตาของผู้อื่น ในสภาพที่เปลือยกายและลงไปคลานในลักษณะไม่ต่างไปจากสุนัข และการปรากฏตัวอยู่ในสายตาของผู้อื่นนั้นก็เป็นการแสดงออกถึงความขัดแย้งกับผู้อื่นซึ่งต้องอยู่ร่วมกันในสังคมโลก และเป็นลักษณะหนึ่งของบาปที่ชาร์ตริ์ได้กล่าวเอาไว้เฟรดริค ริชเทอร์ (Frederik Richter) ได้กล่าวเอาไว้ว่า

"The originality of Ōe's achievement in his young career lies in (...), calling for a traditional interpretation, with an understanding of shame informed and shaped by Sartrean Existentialism, with its implication for the self in the world."¹⁴

¹⁴ Frederick Richter, "Circles of Shame: 'Sheep' by Oe Kenzaburo" in *Studies / Short Fiction*, V. Xi, No. 4, Fall, 1974, p.409.

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งในวรรณกรรมเรื่องนี้ก็คือ ตัวละครที่เป็นครุมัธยมมิได้ใส่ใจต่อความอับอายที่ตัวละครเอกได้รับเนื่องจากกลายเป็นเหยื่อที่ทหารอเมริกันประจานด้วยการที่ให้เปลือยกายและให้ลงไปคลานแบบสุนัขท่ามกลางสายตาของผู้พบเห็นมากมาย แต่ครุผู้นั้นก็กลับกล่าวเมื่อทหารอเมริกันเหล่านั้นกลับไปแล้วว่า

"Those of you who are insulted, those of you who suffered this humiliation, must band together!"

(*Sheep*, p. 172)

ตัวละครที่เป็นครุจึงเป็นการเสียดสีคนทั่วไปที่เห็นแก่ตัวและไม่ใส่ใจต่อความรู้สึกปวดร้าวของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายที่เป็นผู้ถูกกระทำ คนจำพวกนี้ดูจะไม่ลังเลที่จะทำลายผู้อื่นเพื่อแสดงออกถึงความยุติธรรมจอมปลอมของตนเอง กล่าวคือ ในวรรณกรรมเรื่องนี้ เขาได้สร้างความอับอายให้แก่ตัวละครเอกด้วยการเหยียดหยาม ความอับอายที่ทหารอเมริกันกลุ่มนั้นได้ทำเอาไว้ก็รุนแรงมากพอแล้ว แต่การแสดงออกถึงความยุติธรรมจอมปลอมของตัวละครครุก็ยิ่งตอกย้ำความอดสูของตัวละครเอกให้มากขึ้นไปอีก ชาร์ลส์เรียกลักษณะของการกระทำของครุมัธยมคนนี้ว่า "Salauds" ซึ่งเขาได้ใช้คำนี้ในวรรณกรรมเรื่อง *La Nausée (Nausea)* ของเขา

3.2.2 ลักษณะอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมช่วงที่ 2

งานในช่วงที่ 2 ของไอเอะนี้ มีจุดเด่นที่ไอเอะให้ตัวละครเอกแสดงถึงการตัดสินใจเลือกในลักษณะที่เป็นผู้กระทำ ซึ่งต่างจากงานในช่วงที่แรก ที่ตัวละครเอกมักจะแสดงออกถึงความเป็นผู้ถูกกระทำ เราจะเห็นประเด็นนี้ได้อย่างชัดเจนในเรื่อง *Seventeen* เรื่อง *Outcries* และเรื่อง *J*

ลักษณะอัตถิภาวนิยมในเรื่อง *Seventeen*, *Outcries*, *J*

ตัวละครเอกในสามเรื่องนี้ ต่างก็มีสถานภาพอยู่ในสังคมที่คล้ายๆ กัน ทั้งสามดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเหมือนกับเป็นคนนอกของสังคม (outsider)¹⁵ ซึ่งหมายถึง

¹⁵ *Outsider* เป็นประเด็นที่นำศึกษา ดู Hans Mayer, *Outsiders : A Study in Life and Letters*, trans. by Denis M. Sweet, (Massachusetts : Massachusetts Institute of Technology, 1984)

ทั้งสามต่างก็ตกอยู่ในภาวะไม่มีความเป็นตัวของตัวเองแท้จริง หากใช้คำของลัทธิอัตถิภาวนิยมก็คือ ตกอยู่ในภาวะ “inauthentic self” และกล่าวได้ว่า เรื่องราวที่เกิดขึ้นในทั้งสามเรื่องนี้ก็คือ การแสวงหาความเป็นตัวของตัวเองที่เรียกว่า “authentic self”

ในขั้นต้น ตัวเอกของทั้งสามเรื่องนี้ต่างก็เป็นคนในวัยรุ่น มีความรู้สึกโดดเดี่ยว และรู้สึกว่าโลกที่เขาอาศัยอยู่นั้นเต็มไปด้วยคนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องสนใจตนเอง รู้สึกว่าโลกนั้นก็คือโลกของผู้ใหญ่ซึ่งมีบทบาทเพียงแค่กดดันเสรีภาพของพวกเขาและเต็มไปด้วยการหลอกตัวเอง ซึ่งก็คือสิ่งที่ซาร์ตร์เรียกว่า “ความสำคัญผิดที่เลว” มนุษย์ตามปกติไม่ได้มีการเผชิญหน้ากับความเป็นจริงของชีวิต มีแต่การเลี่ยงหรือการหนีจากการเผชิญหน้า ยิ่งกว่านั้น ตัวเอกของทั้งสามเรื่องนี้ยังมีความรู้สึกว่า โลกของผู้ใหญ่พยายามทำให้พวกเขาตกอยู่ในภาวะหลอกตัวเองหรือ inauthentic self ไปด้วย กล่าวคือ ในสายตาของตัวเอง หรือแม้แต่ในสายตาของผู้แต่งซึ่งก็คือโอเอะนั้น ชีวิตประจำวันของพวกเขาผู้ใหญ่มีลักษณะเป็นตัวตน (Dasein) ที่ตกต่ำ¹⁶ ดังแนวคิดของไฮเดกเกอร์ และโลกเป็นโลกของผู้ใหญ่ที่ไม่ตระหนักถึงตัวตน

ชีวิตของผู้ใหญ่นั้น มักจะมีเพียงแค่สิ้นหนากการ (divertissement) ดังที่ปาสกาลชี้ให้เห็น เพราะฉะนั้น พระเอกในสามเรื่องนี้ ตัดสินใจว่า เขาจะปฏิเสธโลกของพวกเขาผู้ใหญ่ที่เต็มไปด้วยการหลอกตัวเอง และตัดสินใจว่าจะมีความกล้าที่จะเผชิญหน้ากับความเป็นจริงหรืออัตถิภาวนิยมของตนเอง และพยายามค้นหาความเป็นตัวของตัวเองอีกครั้งหนึ่ง ดังที่ซาร์ตร์กล่าวไว้ในเรื่อง *L'Existentialisme est un humanisme*

ตัวละครเอกในเรื่อง *Seventeen*¹⁷ กล่าวว่า

I feel like this world belongs to the others.

I don't have the freedom to do anything.

I have no friends, no buddies

(*Seventeen*, p.138)

เขาตัดสินใจว่าจะเลิกพยายามทำความดี ดังข้อความที่ได้ยกมาข้างทำยนี้

¹⁶ หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า สภาพการมีอยู่ที่ตกต่ำ

¹⁷ Kenzaburo Oe, *Seventeen*, p.138.

I make up my mind to stop keeping on and trying to
find some good in this world of others.

(Ibid, p.138.)

แต่ที่น่าสังเกต คือ ตัวเอกของทั้งสามเรื่องนั้น ตัดสินใจจะพบตัวของตัวเอง
อีกครั้งหนึ่งด้วยการกระทำในสิ่งที่ผิดปกติ กล่าวคือ ในเรื่อง *Seventeen* ตัวเอกทำตัวเป็นผู้
ก่อการร้าย ในเรื่อง *Outcries* ตัวเอกทำตัวเป็นอาชญากรทางเพศ และในเรื่อง *J* ตัวเอก
ปลดปล่อยตัวเองด้วยการกระทำอาชญากรรมรถไฟฟ้า

ไอเอะแยมมนุษย์ว่า เป็น "political man" (seijiteki ningen) กับ "sexual
man" (sieteki ningen) และในทัศนะของไอเอะ มนุษย์ที่สามารถจะเข้าถึงแก่นสารของชีวิต
และพบกับอัตถิภาวะของตนได้ก็คือฝ่าย sexual man กล่าวได้ว่า ตัวละครเอกในสามเรื่องนี้
เป็นตัวแทนของฝ่าย sexual man ในทัศนะของไอเอะ

ทัศนะของไอเอะในประเด็นเรื่องเพศนั้น ได้รับแนวคิดมาจากเมลเลอร์ (M.
Mailer) นักประพันธ์ชาวอเมริกัน ซึ่งมีทัศนะว่ามนุษย์ต้องหลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคม
โดยผ่านพฤติกรรมทางเพศที่มีลักษณะผิดปกติและต่อต้านสังคม (anti-society)

ตัวละครเอกในเรื่อง *J* เรียกร้องขอชีวิตใหม่ที่ปราศจากการหลอกลวง ดัง
ข้อความที่ยกมานี้

"A new life, a new life with no deception."

(*J*, p.194.)

สำหรับไอเอะนั้น ดูเหมือนว่า พฤติกรรมทางเพศที่ผิดปกติมีลักษณะหนึ่ง
ของ "สถานการณ์ที่จำกัด" (Grenzsituation) ของยัสเพิร์ส ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่สามารถจะ
นำไปสู่อัตถิภาวะของมนุษย์ กล่าวได้ว่าพฤติกรรมทางเพศที่ผิดปกติเป็นเงื่อนไขในการเข้า
ถึงอัตถิภาวะของไอเอะ เช่นเดียวกับที่ความตายเป็นเงื่อนไขที่จะนำไปสู่อัตถิภาวะตาม
ทัศนะของไฮเดกเกอร์

ตัวละครเอกในทั้งสามเรื่องนี้อยู่ในสภาพเดียวกัน กล่าวคือ สภาพความเป็น
อยู่อย่างโดดเดี่ยว มีความรู้สึกที่เป็นอัตถิภาวะหรือรู้สึกแปลกแยกจากสังคม เช่นเดียวกับ
กับเมอริโซลตีในเรื่อง *คนนอก (L'Etranger)* ของกามูลส์ และรู้สึกว่าตนเองเป็นสิ่งที่ไม่ใช่
ความจริง (inauthenticity) ความรู้สึกนั้นทำให้ตัวละครเอกเหล่านั้นมีความรู้สึกหวาดกลัว

ตัวละครเอกในเรื่อง *Seventeen* มีความรู้สึกหวาดกลัวดังที่กล่าวว่า "It's like I'm falling into a pit of loneliness." (*Seventeen*, p.22.) และ "How can I ever escape from this fear?" (ibid, p.25.) ตัวเอกในเรื่องนี้รู้สึกว่ โลกเต็มไปด้วยผู้อื่นไม่ได้มีความรู้สึกหวาดกลัวหรือกังวลใจดังที่ตนเองรู้สึก ซึ่งเนื่องมาจากเขามีความหวาดกลัวต่อความตาย

It's the fear of death. I'm so afraid of death that I feel the need to vomit. Honestly, every time I feel this crushing fear of death, I get a sick feeling in my chest and have to throw up.

(ibid, pp.23-24)

What made me faint was the thought of nothingness and the infinity of physical space, which made me afraid of the eternity of time and the nothingness of my own mortal self.

(ibid, p.24)

ในวรรณกรรมเรื่อง *Outcries* ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นอาชญากรทางเพศ กล่าวคือ ทาคาโอะ (Takao) ซึ่งเป็นตัวละครเอกในเรื่องนี้ก็เป็นหนึ่งในคนกลุ่มนี้ เราสามารถวิเคราะห์ได้ว่า คนกลุ่มนี้ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมในโลกปัจจุบันได้ จึงต้องสร้างโลกส่วนตัวซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมที่เป็นการต่อต้านสังคม อันทำให้เขามีความกล้ามากขึ้นนั่นเอง

ความหวาดกลัวต่อความตายหรือต่อความว่างเปล่าที่ไร้ขอบเขตเช่นนี้อาจเชื่อมโยงไปถึงประเด็นเรื่องความหวาดกลัวของปาสกาลที่หวาดกลัวต่อความมีดมนอันไร้ขอบเขตของชีวิตมนุษย์และความตาย ในความเป็นจริง โอะเอะได้รับอิทธิพลจากความคิดของปาสกาลเป็นอย่างมาก

โอเอะได้ใช้คำว่า "ความมีดมนที่ไร้ขอบเขต" (Mugenno Kurayami) บ่อยๆ คนที่เผชิญหน้ากับความมีดมนที่ไร้ขอบเขตก็คือคนที่เผชิญหน้ากับอัตถิภาวะ ซึ่งต่าง

ไปจากคนทั่วไปในสังคมที่ไม่ตระหนักถึงความมีตัวตนที่ไร้ขอบเขตนี้ หรือความตายของตน สำหรับโอเอะ คนที่เผชิญหน้ากับความมีตัวตนที่ไร้ขอบเขตเป็น “Existential Hero”

Existential Hero นั้นเป็นคนที่ไม่ยอมหนีจากนรกในสมัยปัจจุบัน ตัวละครเอกในทั้งสามเรื่องนี้ก็สามารถที่จะเป็น existential hero มีพฤติกรรมที่ผิดปกติเพื่อที่จะพบสภาพตัวตนที่แท้จริง อาทิ ตัวเอกในเรื่อง *Outcries* พยายามจะเข้าสู่สภาวะที่เป็นตัวตนที่แท้จริง (authentic) โดยการเป็นอาชญากรทางเพศ กลายเป็นสิ่งที่เขาเรียกว่า “kaibutsu” (monster) :

“(…) If I'm a monster then I want to be a real monster.

I'll become a monster and explode.”¹⁸

ตัวเอกในเรื่อง *Outcries* นั้น กลายเป็น monster เนื่องจากพยายามแสวงหาตัวตนที่แท้จริงของตนเอง เขาสามารถจะเป็น “l'homme authentique” (โอเอะใช้คำภาษาฝรั่งเศสโดยตรง) ในช่วงต้น ตัวเอกคิดว่าเขาไม่ได้เชื่อในความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง เพราะเขาเป็นลูกนอกสมรส เช่นเดียวกับที่ชาร์ตรีซีให้เห็นความเป็นลูกนอกสมรสของ Genet¹⁹ ความเป็นลูกนอกสมรสนั้นถูกบังคับให้อยู่ในภาวะ inauthentic ในสังคมตั้งแต่เกิดมา ตัวเอกได้กล่าววว่า

(…) I am rejected by this real world. I am not an authentic human being here. I have directly established that I am a monster from a country of my own making. Even though I always felt this world had rejected me as a bastard child, I still thought hard to get in and savor the security of being a legitimate child

(*Outcries*, pp.40-41)²⁰

¹⁸ เรื่อง *Outcries* ไม่มีฉบับแปลสมบูรณ์ ดังนั้นจึงยกเอาสำนวนแปลมาจากหนังสือของ Napier : S.J. Napier, *Escape the Wasteland : Romanticism and Realism in the Fiction of Mishima Yukio and Oe Kenzaburo*, (Cambridge : Harvard University Press, 1991.), p.74.

¹⁹ ประเด็นลูกนอกสมรส ดู J-P. Sartre, *Saint Genet, actor and martyr*, trans. by Bernard Frechtman , (New York: Braziller, 1963.)

²⁰ ใช้สำนวนของ M.N. Wilson, *The Marginal World of Oe Kenzaburo : a Study in Themes and Techniques*, (New York and London : M.E. Sharpe, 1986.) pp. 40-41.

ในเรื่อง *J* นั้น ตัวละครเอกในเรื่องนี้มีพฤติกรรมที่เป็นการฝืนระเบียบของสังคม ตัวละครเอกรู้สึกว่าการที่เขาได้ฝืนระเบียบของสังคมนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าเขามี "ที่อยู่" ในสังคม หรือมีตัวตนที่แท้จริงนั่นเอง

ไม่ว่าจะด้วยการกลายเป็นผู้ก่อการร้ายในเรื่อง *Seventeen* ก็ดี การเป็นอาชญากรทางเพศ ในเรื่อง *Outcries* ก็ดี หรือการกระทำอนาจารบนรถไฟในเรื่อง *J* ก็ดี เป็นการแสวงหาความเป็น authentic ของตัวเอก โดยการเลือกตัดสินใจ เลือกที่จะกระทำ รวมไปถึงเลือกที่จะรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญสำหรับปรัชญาอัตถิภาวนิยม โดยเฉพาะชาร์ตริกกล่าวไว้อย่างชัดเจน

แต่การแสวงหาของตัวเอกเหล่านี้ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะในสังคมมีผู้อื่นซึ่งกีดกันเสรีภาพของพวกเขา เสมือนเป็นกำแพงหึมา กล่าวได้ว่า อำนาจของผู้อื่นที่ถึงแม้จะตกอยู่ในสถานะ "das Man" (หรือ the "they" ในภาษาอังกฤษ) นั้นพร้อมที่จะทำลายอัตถิภาวะของปัจเจกบุคคลที่แสวงหาตัวตนอยู่ตลอดเวลา ในโลกแห่งความเป็นจริงนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไม่ได้อยู่ในภาวะที่เรียกว่าเป็นการอยู่ร่วมกัน (Mitsein) แท้ (ตามแนวคิดของไฮเดกเกอร์) แต่กลับอยู่ในภาวะที่เป็นความขัดแย้ง (conflict) ของชาร์ตริก ซึ่งชาร์ตริกใช้คำว่า "être pour autres" (being for others) ซึ่งทำให้อัตถิภาวะหรือ being for itself กลายเป็นภาวะวัตถุสิ่งของ หรือ being in itself ตลอดไป ดังในเรื่อง *J* :

The ten million strangers of Tokyo stared at J with hostile eyes. (*J*, p.194)

ความพยายามของ *J* ตัวเอกในเรื่อง *J* เป็นสิ่งที่ไม่สำเร็จเหมือนกับงานของซิซิฟัสในปกรณัมกรีกที่ต้องเข็นก้อนหินขนาดมหึมาขึ้นภูเขา แต่ในที่สุดก็ล้มเหลว คือ หินมหึมาก้อนนั้นก็ร่วงลงมา งานของซิซิฟัสจึงไม่มีวันสำเร็จซึ่งดูจะตรงกับงานของตัวละครเอกในวรรณกรรมเรื่องนี้

"In the world of adults, no matter how close you come to the pervert inside your head, you'll always be saved by the adults around you, and you'll be right back where you started. You're Sisyphus Junior, the pervert, you poor little thing !"

(*J*, p.159)

มนุษย์นั้นเป็น “ความปรารถนาที่ไร้ประโยชน์” (“useless passion”) ดังที่เราจะเห็นได้ว่า มนุษย์มักจะไม่สมปรารถนาในสิ่งที่ตนเองได้คาดหวัง ซึ่งตรงกับแนวคิดของชาร์ตอร์

นอกจากนั้น เราอาจกล่าวได้ว่า การแสวงหาความเป็นตัวของตัวตนเองนั้น มีลักษณะคล้ายคลึงกับการแสวงหาความหมายของชีวิตมนุษย์ในวรรณกรรมมาตั้งแต่สมัยโบราณ ตั้งแต่การแสวงหาของตัวละครโอดิปัส (Oedipus) ของโสโฟคลีส (Sophocles) ก็ดี ตัวละครโอดิสซีย์ในเรื่อง *โอดิสซีย์* *Odyssey* ของโฮเมอร์ Homer ก็ดี มาจนถึงการแสวงหาของโรก้องแต่งในเรื่อง *Nausée* ของชาร์ตอร์

เราสามารถสรุปสาระสำคัญของวรรณกรรมหลักทั้งสามเรื่อง คือ *Seventeen* เรื่อง *Outcries* และเรื่อง *J* ได้เป็นประเด็นหลักได้ดังนี้ *ประเด็นแรก* คือ ความมุ่งหวังที่จะทำให้ลายสังคมของผู้ใหญ่ที่เต็มไปด้วยการหลอกลวง *ประเด็นที่สอง* คือ ประเด็นเรื่องพฤติกรรมที่ผิดปกติ โดยเฉพาะเรื่องอาชญากรรมทางเพศซึ่งจะเป็นการต้านกระแสหรือกฎเกณฑ์ของสังคม *ประการที่สาม* ความมุ่งหวังที่จะทำให้ระเบียบของสังคมที่ผู้ประพันธ์ไม่เห็นด้วย *ประการสุดท้าย* เป็นประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์ในระดับต่างๆ กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับการเมือง

3.2.3 ลักษณะอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมช่วงที่ 3

งานของไอเอะในช่วงที่สามนี้ ไอเอะเน้นเรื่อง การตัดสินใจกับความรับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้สึกรับผิดชอบเพื่อปฏิเสธการหลอกตัวเอง นับเป็นประเด็นสำคัญในช่วงนี้

ลักษณะอัตถิภาวะใน *A Personal Matter*

ตัวละครเอกในเรื่อง *A Personal Matter* มีชื่อเล่นว่าเบิร์ด (Bird) มีอายุ 27 ปี ทำงานรับสอนหนังสือที่โรงเรียนกวดวิชา เบิร์ดมีความประสงค์ที่จะไปอาฟริกา เพื่อหนีไปจากชีวิตปัจจุบันหรือความเป็นอยู่แบบจำเจของชีวิตประจำวัน

เบิร์ตไม่สามารถพบแก่นสารของชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น เขาจึงใช้เวลาอย่างสูญเปล่า การฝันจะไปยังแอฟริกา²¹ เป็นความใฝ่ฝันที่บริสุทธิ์แบบเด็ก²¹ ในความเป็นจริง เขาเผชิญหน้ากับความรุนแรงอย่างกระหน่ำ คือเบิร์ตต้องเผชิญกับสิ่งที่มีความจริงหรือปัญหาปัจจุบัน โดยไม่มีทางเลือกอื่น นอกเสียจากจะเป็นเพียงการมีความใฝ่ฝันบริสุทธิ์เท่านั้น

เบิร์ตได้แต่งงานเมื่อสองปีที่แล้ว และมีบุตรที่พิการทางสมอง บัดนี้ เบิร์ตต้องเผชิญกับความเป็นจริงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งหมายความว่า เบิร์ตต้องเผชิญหน้ากับความทุกข์ทรมานที่ไม่ได้มีสาเหตุมาจากตนเอง เป็นสาเหตุที่เหนือกำลังของตนเอง เหมือนกรณีของย็อบในคัมภีร์ไบเบิลที่ได้รับความทุกข์ทรมานโดยไม่มีเหตุผล และมีลักษณะเหมือนกับตกนรกส่วนตัว เบิร์ตกล่าวว่า

(...) But what I'm experiencing personally now is like digging a vertical time shaft in isolation, it goes straight down to a hopeless depth and never opens on anybody else's world. So can sweat and suffer in that same dark cave and my personal experience won't result in so much as a fragment of significant for anybody else. Hole-digging is all I'm doing, futile, shameful hole-digging ; ... (*A Personal Matter*, p.155)²²

ในนรกของเบิร์ต เขาต้องแบกรับความทุกข์ทรมานอยู่บนบ่าทั้งสองข้าง ไม่มีใครอื่นที่จะสามารถมาแบกรับแทนได้ กล่าวได้ว่า คนเราต้องเกิดมาบนโลกโดยลำพัง ดำรงชีวิตโดยลำพัง ตายไปโดยลำพัง และเราเป็นสิ่งที่ไร้กำลังจะต่อสู้ออกไปจากที่ไร้แก่นสาร (absurd)

สิ่งที่เบิร์ตจะทำได้ในขณะนั้นก็คือ ยอมรับความเป็นจริงหรือปฏิเสธ ความเป็นจริงปรากฏออกมาอย่างเป็นรูปธรรมคือ ความพิการของบุตรที่เกิดมา ความไร้แก่นสารของโลกครอบงำความมีอยู่หรืออัตถิภาวะของเบิร์ต เบิร์ตมีทางเลือกสองทาง คือทางที่ยอม

²¹ เราสามารถเข้าใจได้ว่า การใฝ่ฝันจะไปแอฟริกาของเบิร์ต คือ สัญลักษณ์ของการหลุดตัวเอง

²² Kenzaburo Oe, *A Personal Matter*, trans. by John Nathan, (New York: Grove Press, 1969).

รับการเผชิญหน้ากับอติภาวะของตนเอง หรือหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าด้วยการหลอกตัวเอง

มนุษย์สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการวางเฉย ด้วยภาวะความเป็นมนุษย์ที่ลดน้อยลง ซึ่งเรียกว่า สภาพหลอกตัวเอง หรือ bad faith ในภาวะที่ยอมจำนนและสามารถที่จะดำรงชีวิตต่อไป

การยอมรับความจริงก็คือ การกล้าเผชิญหน้ากับความไร้แก่นสาร ของโลก และเผชิญหน้ากับอติภาวะ ส่วนการปฏิเสธนั้นคือ การปิดตาและหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าได้

ในที่นี้ การปฏิเสธ หมายความว่า การให้ผู้อื่นฆ่าลูกของตนเองหรือปล่อยให้ลูกตายเอง ส่วนการฆ่าลูกด้วยตนเองนั้นเรียกได้ว่าเป็นการเลือกซึ่งเป็นลักษณะของอติภาวนิยม ดังตัวอย่างที่ได้ตัดตอนมาข้างทำยนี้

“Bird, isn't this waiting around for your baby to weaken on sugar-water in a distant hospital the worst state you could be in? Full of self-deception, uncertain, anxious! (...)”

(*A personal Matter*, p. 146)

“At least that way you wouldn't be deceiving yourself, you'd had to admit that you were dirtying your own hands....But what you're doing is leaving the bloody work to some doctor in a hospital while you move around laying the gentle victim of sudden misfortune, as if you were really a very good man, and that 's what's bad for your mental health! You must know as well as I do, Bird, that you're deceiving yourself!”

(*A Personal Matter*, p. 146-147)

เบิร์ตต้องเลือกคำตอบซึ่งมีสองทาง ในที่สุดเบิร์ตต้องเลือกเองว่าจะให้ผู้อื่นเป็นผู้ฆ่าลูกของตนเพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า หรือว่ายอมรับในความพิการของลูก นั่นคือ มีการรับผิดชอบ สิ่งที่น่าสังเกตคือ โอเอะได้ให้คำตอบสองวิธี กล่าวคือ ก่อนที่จะเขียนเรื่อง

A Personal Matter โอเอะได้เขียน *Sora no Kaibutsu Aguii* ในปี ค.ศ. 1964 (แปลเป็นภาษาอังกฤษโดยใช้ชื่อ *Aghwee the Sky Monster*, 1977) ในนวนิยายเรื่องนี้ โอเอะได้ให้คำตอบในแบบปฏิเสธ คือให้ตัวเองตัดสินใจให้คนอื่นฆ่าบุตรของตน

ส่วนในเรื่อง *A Personal Matter* โอเอะให้เบิร์ดเลือกที่จะยอมรับความจริงซึ่งหมายถึงเลือกทางที่จะเผชิญหน้ากับความจริง และปฏิเสธการดำรงชีวิตอย่างหลอกตัวเอง ดังนี้

"If I want to confront this monster honestly in stead of running away from it, I have only two alternatives; I can strag the baby to death with my own hands or I can accept him and bring him up. I 've understood that the beginning but I haven't had the courage to accept it—"

(Ibid, p. 210.)

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเบิร์ดมีทางเลือกคือยอมรับความพิการของลูก หรือฆ่าลูก และการฆ่าลูกก็มีสองทางเลือกคือการฆ่าด้วยตัวเองหรือการให้ผู้อื่นเป็นผู้ลงมือแน่นอนว่าการยอมรับความพิการของลูกเป็นการเผชิญหน้ากับความจริง ส่วนในด้านทางเลือกที่จะฆ่าลูกนั้น การฆ่าลูกด้วยมือของตนเองนับเป็นทางเลือกที่จัดว่าเป็นการเผชิญหน้ากับอติภาวะ แต่การให้ผู้อื่นลงมือฆ่าลูกให้หรือปล่อยให้ลูกตายเองนั้นนับเป็นการหลีกเลี่ยงความจริง เป็นการหลอกตัวเอง

สำหรับตัวเบิร์ดนั้น เขาเลือกที่จะเผชิญหน้ากับความจริงในด้านบวกในทัศนะของสังคม คือยอมรับความเป็นจริงที่ลูกพิการและแบกรับภาระในการเลี้ยงลูกไว้ ด้วยเหตุผลที่ว่าเขาเป็นคนที่ตระหนักถึงการมีอยู่ของตนที่ไม่หนีปัญหา ซึ่งหากมองในอีกแง่หนึ่งก็คือ เป็นการตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อลูกที่พิการนั่นเอง²³

"It's for my own good. It's so I can stop being a man who's always running away," Bird said.

(Ibid., p. 211)

²³ แต่โอเอะไม่ได้ให้เหตุผลอย่างชัดเจนที่ว่าทำไมเบิร์ดถึงเลือกทางที่จะเลี้ยงลูก ไม่ได้เลือกทางที่จะฆ่าลูกด้วยมือของตัวเอง

"All I want is to stop being a man who continually runs
away from responsibility."

(Ibid., p. 211)

ในชีวิตจริงของไอเอะ เขามีลูกพิการในปี 1968 และในปีเดียวกัน ไอเอะได้มีโอกาสไปเยี่ยมเมืองฮิโรชิมาซึ่งเป็นเมืองที่ถูกระเบิดปรมาณูในสงครามโลกครั้งที่สอง สำหรับไอเอะแล้ว เหตุการณ์ทั้งสองอย่างนี้มีความหมายอย่างลึกซึ้ง การที่ลูกพิการ และการได้มาเห็นเหยื่อของระเบิดปรมาณู ทั้งสองอย่างนี้ทำให้ไอเอะเลือกที่จะเผชิญหน้ากับความมืดที่ไร้ขอบเขตของโลก หรือการเผชิญหน้ากับอัตถิภาวะของมนุษย์ สถานการณ์ทั้งสองได้กลายเป็น "สถานการณ์ที่จำกัด" สำหรับไอเอะ ตั้งแต่สมัยเด็ก ไอเอะมีภาพในใจว่า โลกนี้เป็นโลกที่เต็มไปด้วยการใช้ความรุนแรง (violence) และสมัยหนุ่ม ไอเอะได้เรียนรู้ว่า เรื่องค่ายกักกันชาวยิวที่เอาชีวิตของนาซีในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นความโหดเหี้ยมที่สุดของมนุษย์

เหยื่อของสงครามในฮิโรชิมาสอนไอเอะว่า ศักดิ์ศรีของมนุษย์คืออะไร เขาคิดว่าศักดิ์ศรีของมนุษย์อยู่ที่การมีความกล้าหาญที่จะเผชิญหน้ากับการถูกย่ำยีโทสะ (humiliation) ความอับอาย (shame) เช่น ความอับอายในความพิการที่ได้รับจากสงคราม ไอเอะกล่าวใน *Hiroshima nōto*, (แปลเป็นภาษาอังกฤษในปี ค.ศ. 1981 โดยใช้ชื่อว่า *Hiroshima Notes*) ว่า

Hiroshima doctors who have seen the worst and trust
the rise above it. These doctors are, as Homei Iwano once
said, people with 'desperate brute courage'²⁴

ไอเอะเรียกมนุษย์พวกนี้ว่าเป็นมนุษย์ที่มีตัวตนที่แท้จริง ("authentic self") เพราะคนเหล่านี้กล้าตัดสินใจที่จะอยู่เพื่อต่อสู้กับชีวิตที่สิ้นหวังต่อไป²⁵

ทั้งตัวละครเอกในเรื่อง *A Personal Matter* และเหยื่อของสงครามที่ไอเอะกล่าวถึงใน *Hiroshima Notes* มีการตัดสินใจต่อการดำรงชีวิตอยู่ หากใช้คำของชาร์ดริกก็จะ

²⁴ Kenzaburo Ōe, *Hiroshima Notes*. trans. by David L. Swain and Toshi Yonezawa. (New York: Grove Press, 1981) p. 145.

²⁵ "I believe, enough to suggest a concrete image of the man who confronts the reality of Hiroshima squarely, neither too desperate nor too hopeful. It is just such a man that I call 'an authentic man of Hiroshima.' Ibid., p.147.

เรียกได้ว่า พวกเขามีการผลักดันตัวเองไปสู่อนาคต (แนวคิดเรื่อง projet) โดยตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตัวเอง

มนุษย์ตระหนักว่ามนุษย์ไม่มีพลังกำลังที่จะต่อต้านต่ออำนาจใหญ่ หรือความไร้แก่นสารของโลก แต่ถึงกระนั้น มนุษย์ก็ยังคงมีความกล้าที่จะตัดสินใจว่า ยอมรับความไร้แก่นสารของโลกในฐานะที่เป็นผู้เลือกตัดสินใจที่จะรับเอง ไม่ใช่ในฐานะผู้ถูกกระทำ แต่เพียงฝ่ายเดียว²⁶ นั่นก็คือสภาวะสูงสุดแห่งความเป็นมนุษย์ในสายตาของโอเอะในยุคสมัยนั้น

โอเอะยังเน้นความหวาดกลัวต่อสงครามนิวเคลียร์ ซึ่งทำลายศักดิ์ศรีของมนุษยชาติทั้งหมด โอเอะกล่าวว่า สมัยปัจจุบันเป็นยุคสมัยแห่งความรุนแรง เช่นเดียวกับที่ยัสเพิร์สเคยพรรณนาไว้ในหนังสือ *Die Atombombe und die Zukunft des Menschen* (1958) ซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษในชื่อเรื่อง *The Future of Mankind* (1963) ว่า “ชะตากรรมมนุษย์ในปัจจุบันอยู่ในสภาพที่อาจจะถูกทำลายได้ทุกเมื่อด้วยระเบิดนิวเคลียร์”²⁷ โอเอะเองก็กล่าวในทำนองเดียวกันว่า

Suppose that the atomic bomb had been dropped, say, on Leopoldville in the Congo, instead of on Hiroshima (...). The city would have become a wasteland where human beings perished without cease or succor. There would have been no one to dispose of the dead. And when the victor would come in to investigate the damage - - after the threat of residual radiation had passed - - they would have experienced the worst nausea ever. Some of them would never be sane, normal person again. One whole city would have been rendered as deadly as a huge death chamber in

²⁶ ลักษณะการยอมรับชะตากรรมด้วยการตัดสินใจด้วยตนเอง นีทซ์เชอใช้คำว่า amor fati ซึ่งหมายถึง การยอมรับชะตากรรมด้วยความยินดี

²⁷ Karl Jaspers, *The Future of Mankind*, trans. By E.B. Ashton, (Chicago : Chicago University Press, 1961.), p.3.

a Nazi concentration camp. All the people would have been doomed to death, with no sign of hope to be found (...).²⁸

จะเห็นได้ว่าแนวทางในการสร้างวรรณกรรมของโอเอะนั้นสามารถสรุปพัฒนาการของอัตถิภาวะในวรรณกรรมของโอเอะได้เป็นสามระยะ กล่าวคือ

ในช่วงแรก งานของเขามีลักษณะสะท้อนให้เห็นสภาวะที่ถูกกักกันและกดขี่ ดังที่เรียกว่าเป็น “สภาวะที่ถูกกักขังให้อยู่ในกำแพง” ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นสภาวะที่เป็นฝ่ายถูกกระทำแต่เพียงฝ่ายเดียว

ในช่วงที่สอง มีพัฒนาการในแง่ที่เป็นการตัดสินใจเลือกเผชิญหน้ากับอัตถิภาวะที่แท้จริงของตนเองโดยตั้งใจ

ส่วนช่วงที่สาม ผลงานของเขาแสดงออกให้เห็นถึงการแสดงความรับผิดชอบและการพยายามผลักดันตัวเองไปสู่อนาคตของตัวเอง

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าผลงานของโอเอะนั้นแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการอัตถิภาวะนิยมอย่างแท้จริง และพัฒนาการนั้นมีความค่อยเป็นค่อยไปดังที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ไว้แล้ว

²⁸ Kenzaburo Oe, *Hiroshima Notes*, p. 116.